

נטיעת אילן בבית המקדש

[א]

באיזה מקומות אסור

לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' אלהיך אשר תעשה לך: (דברים פרק טז פסוק כא)

עזרה או כל הר הבית

פרש"י שמכאן אזהרה לנוטע אילן ולבונה בית בהר הבית. לפי רש"י איסור נטיעת אילנות אינו מוגבל להעזרה אלא כולל כל הר הבית, אבל עי' ברמב"ם (הלכות עבודה זרה פרק ו, ט) שמשמע שאינו אסור אלא בעזרה בלבד, וז"ל הנוטע אילן **אצל המזבח או בכל העזרה** בין אילן סרק בין אילן מאכל, אף על פי שעשאו לנוי למקדש ויופי לו הרי זה לוקה, שנאמר לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' אלהיך, מפני שהיה זה דרך עובדי כוכבים נוטעין אילנות בצד מזבח שלה, כדי שיתקבצו שם העם.

אבל מאידך גיסא הרמב"ם מחמיר לגבי ירושלים, דכתב (הלכות בית הבחירה פרק ז, יד) וז"ל ירושלים מקודשת משאר העיירות המוקפות חומה, שאוכלין קדשים קלים ומעשר שני לפנים מחומתה, ואלו דברים שנאמרו בירושלים אין מלינין בה את המת, ... ואין נוטעין בה גנות ופרדסים, ואין מקיימין בה אילנות חוץ מגינת ורדים שהיתה שם מימות נביאים הראשונים. וכבר הקשו האחרונים אם אסור בכל ירושלים למה לי קרא לאסור בעזרה, וצ"ל שהאיסור בירושלים אינו אלא מדרבנן, ועי' במסכת ב"ק (פב, ב).

[דרך אגב, עי' בספר כפתור ופרח (פרק ו) שחידש עפ"י דברי הר"מ אלו, שאם היה בירושלם היום דקל, שלולבו פסול, משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה, כענין שאמרו (ב"ק צד, א) הרי שגזל סאה חיטין טחנו ואפאו והפריש ממנו חלה, אין זה מברך אלא מנאץ. ואח"כ כתב דשמא יש חילוק בין נטעו ישראל לנטעו גוי כענין שאמרו בשביעית.]

נטיעה או גם בנין

ממה שמוסיף רש"י "ולבונה בית בהר הבית" מבואר שס"ל שיש איסור מה"ת לבנות בהר הבית, ומקורו בספרי (פיסקא קמה, כא) וז"ל לא תטע לך אשרה כל עץ, מלמד שכל הנוטע אשרה עובר בלא תעשה, ומנין לנוטע אילן בהר הבית שהוא עובר בלא תעשה תלמוד לומר כל עץ אצל מזבח ה' אלהיך. רבי אליעזר בן יעקב אומר **מנין שאין עושים אכסדרה בעזרה, תלמוד לומר כל עץ אצל מזבח ה' אלהיך**, כשהוא אומר אשר תעשה לך לרבות במה. אבל הרמב"ן חולק עליו דאם כן יאמר לא תטע לך אשרה וכל עץ אצל מזבח ה', אלא ע"כ שהבונה בהר הבית אינו אלא אסמכתא מדבריהם, כי הכתוב לא אסר אלא הנטיעה, לא תטע לך אשרה ולא תטע לך כל עץ אצל מזבח ה' אלהיך.

בית הכנסת

הגרע"א בהגהותיו לשו"ע (או"ח סי' קנ) הביא דברי רבי דוד עראמה בפירושו על הר"מ (פ"ו מהל' ע"ז הובא בספר הקובץ, מהדורת שבתי פרנקל) שגם אצל בית הכנסת אסור ליטע אילן מדרבנן.

טעם האיסור והנ"מ בזה

ועי' בשו"ת מהר"ם שי"ק (או"ח סי' עח-ט) שנשאל האם מותר לנטוע עץ בחצר ביהכ"נ, ועי"ש שמאריך להוכיח שהשוו בית הכנסת לביהמ"ק, שהרי אסור להביא אתנן זונה לבית הכנסת, (ואע"פ שהמ"א כתב שאינו אלא מדרבנן משום דכתיב "בית ה' אלוקיך", אבל כבר השיג עליו דבשבת (יא, א) אמרינן דבית הכנסת צריך להיות גבוה מכל בתי העיר מהא דכתיב לרומם "בית אלוקיננו" הרי לן דגם בית הכנסת נקרא "בית אלוקים"). א"כ מסתבר שגם לגבי איסור נטיעה שוה בית הכנסת לביהמ"ק. ואפילו לפי הלבוש שמתיר לקחת אתנן אולי יודה לגבי נטיעה, שהרי הר"מ כתב שטעם האיסור הוא "מפני שהיה זה דרך עובדי כוכבים נוטעין אילנות בצד מזבח שלה, כדי שיתקבצו שם העם", והרמב"ן מוסיף דמשו"ה אסור לנטוע על פתח בית אלוקיננו, ושטעם זה נקרא אשירה מלשון אשורי שמראה הדרך (לבית ע"ז), וטעם זה שייך גם בבית הכנסת. ואפילו הטעם של הגור אריה שאין לערב דברים של הדיוט עם דברים של הקדש, שייך גם בבית הכנסת. (עי' לקמן מה שכתב על זה הבנין ציון)

מושב ליציים

עוד כ' מהרמ"ש שאינו ראוי לנטוע אילנות דדבר זה מרבה שם ישיבות של יושבי קרנות, וכל מידי דמשכו בעידן בית הכנסת אסרו חז"ל, דאפילו לקרות בכתובים אסרו בפרק כל כתבי דמבטל מבית המדרש. גם יש לחוש שע"ז יגרום תערובות אנשים ונשים. ואמרינן בפסחים (ח,ב) מפני מה אין פירות גינוסר בירושלים שלא יאמרו אילמלא לא עלינו אלא בשביל זה היה די.

השואל נטה להקל משום שאפילו הר"מ לא אסר אלא בעזרה, (ובית הכנסת אינו יותר חמור מהר הבית, כ"ש חצר ביהכ"נ). אבל כתב מהרמ"ש שבית הכנסת דומה לעזרה, שהרי תפילות כנגד תמידין תקנום, וכתיב "ונשלמה פרים שפתינו", וגם אומרים בו "פיטום הקטורת" שמקטירין בהיכל, א"כ הבית הכנסת הוי כמו המזבח וממילא אסור לנטוע אילן סמוך לו. ועי"ש שמוכיח כדבריו מדברי מהרי"ק (הובא בב"י סי' קנא) שגג בית הכנסת דינו כגג ההיכל. ולכן מסיק שלא לבד שאסור לכתחילה לנטוע שם אילנות, אלא שאפילו בדיעבד עליו לעקור האילנות.

ספסלים של עץ

אבל הנצי"ב בשו"ת משיב דבר (חלק ב סימן יד) חולק משום ד"אין לנו לבדות מלבנו איסורין שלא נמצא בתלמוד", עוד כתב דאם היה בזה זכר לביהמ"ק, היה אסור לבנות

ביהכ"נ של עצים, ולעשות ספסלים של עצים, דכ"ז הוא בכלל לא תטע לך וגו' כמבואר במס' תמיד (ספ"א), אלא אין בזה מצוה לעשות זכר לביהכ"נ בזה הענין. ומש"כ השואל לאסור משום בלבול הדעת וטיול, אין זה הוראה אלא מוסר, ואין כל המקומות שוין ואין כל הענינים שוין.

מה שהק' הנצי"ב דא"כ יאסר לעשות ספסלים מעץ, כבר העירו שרבי דוד עראמה עצמו כבר יישב קושיא זו, וכתב שרק נטיעת אילן שאסור מה"ת אסרו גם בבית הכנסת, משא"כ בנין של עץ שבביהמ"ק אינו אסור אלא מדרבנן לא החמירו בביהכ"נ. אבל תירוצו אינו אלא לשיטת הרמב"ן שאיסור בנין אינו אלא מדרבנן, אבל לרש"י שגם בנין אסור מה"ת יש מקום לקושיית האחרונים דאם אסור גם בבית הכנסת למה ספסלים של עץ מותר.

וע"ע בשו"ת מהרש"ם (חלק ו סימן ה) שגם הוא פסק לקולא והביא ראיה לזה מתשובת מהרי"ט (יו"ד סי' ד') בעובדא שנשרף ביהכ"נ ולא היה בידם אלא לבנות העזרה ולא בתים לדירה שהיה שם מצד מזרח, ועשו הקהל שם גן ופרדס ונטעו שם כל עץ עושה פרי, ועשו שם איצטבא לשבת שם ולאכול ולשתות כדרך כל הגנות והפרדסים שאצל הבתי כנסיות וכו', והוציא זקן אחד דיבה שהקהל חללו כבוד ביהכ"נ במה ששתו ונשתכרו שם. והשיב מהרי"ט דאף שהיה הגן פתוח לעזרה ודרך העזרה נכנסים לביהכ"נ, מ"מ אין בו קדושה, והאריך שם בראיות שלא עשו שם איסור, והזקן חטא בשפתיו להוציא דבה שלא כדת יעו"ש באורך, ועכ"פ מפורש שהיה המנהג בכל הקהלות לעשות גנות ופרדסים סמוך לבית הכנסת.

לעקור אילן שגודל פירות מחצר ביהכ"נ

גם בשו"ת בנין ציון (סימן ט) מיקל לענין אילנות בחצר ביהכ"נ, עי"ש שנשאל מקהל שקנו גן שסמוך לחצר ביה"כ שבו נטוע אילן אגוז שעושה פירות הרבה עד שלקצצו אין מעולה בדמים, אבל לא יחפצו שיהיה האילן לפני ביה"כ, ועל כן ברצונם לקצצו עכ"פ ע"י עכו"ם, האם יש להתיר כן.

הבנין ציון לא היה מוכן להקל, וכתב דאף שפשיטא ליה שהקוצץ אילנות טובים כשיש בהקציצה צורך מצוה שרי, כיון שאפילו בצריך למקומו לצורך הדיוט שרי, כמו שכתב הרא"ש בב"ק הביאו גם הט"ז (יו"ד סי' קט"ז) דלא אסרה התורה אלא דרך השחתה, אכן להחשיב למצוה כדי שאם יתאחד הגן עם החצר של ביה"כ לא יהיה אילן נטוע סמוך לפתח ביה"כ, לזה אין סמך ורמיזה בפוסקים שיהיה איסור לנטוע אילן על פתח בית הכנסת. ומה שהביא השואל מדברי הרמב"ן (הנ"ל) שכל אילן שנטוע על פתחי בית אלקים יקרא אשירה וכו' עכ"ל, לא כתב כן רק לבאר לשון אשירה מלשון אשור, אבל לא להשמיענו איסור בזה לנטוע על פתח בית אלקים, שהרי בתוך דבריו כתב שם שאסור לנטוע בכל הר הבית, וכפי הידוע קדושת הר הבית שוה לקדושת בית הכנסת לענין שלא לעשות קפנדריא וכדומה, ועוד יותר מביה"כ שהרי אסור לכנוס להר הבית במנעל וסנדל ולביה"כ שרי, ואם בפתח ביהכ"נ יהיה איסור לנטוע כל שכן לפני שערי הר הבית, והרי לא נאמר איסור כן רק שלא לנטוע בהר הבית עצמו ובמקום הקדוש יותר אבל לא ג"כ לפני שערי הר הבית.

טעמא דקרא

עוד כתב שאפילו הראשונים שנתנו לפעמים טעמים להמצות להסבירם לעם, הלא ידוע דלא נלמוד הלכה מזה אפילו להחמיר וכל שכן להקל, דאם נאסור הנטיעה לפי טעם הרמב"ן בפתח ביהכ"נ יצא מזה קולא להתיר קציצת האילן, שבלא היתר זה יש בזה איסור דאורייתא.

טעמא דקרא במצות כתיבת ס"ת

ויש לומר שהמהר"ם שי"ק הולך פה בשיטת רבו, דבשו"ת חתם סופר (חלק ב סימן רנד) כתב שאפילו לר"י דלא דורש טעמא דקרא מודה שלחומרא דרשינן, עי"ש שמירי לענין מצות כתיבת ס"ת האם יש להקל כדברי הרא"ש שעיקר המצוה הוא כדי ללמוד, ולכן מקיים המצוה בכתיבת שאר ספרים. וז"ל אמנם אנן קיי"ל כר' יהודה דלא דריש טעמא דקרא להקל עליו, ופשוט דלעולם ניהוש לטעמא להחמיר אפי' לר' יהודה, רק היכא שע"י הטעם נבוא להקל לא דרשינן טעמא, וא"כ לחייב לכתוב שאר ספרים נדרוש הטעם, ולא יצא ידי חובתו בכתיבת ס"ת לחוד, אבל לפטור עצמו מכתיבת ס"ת ע"י הטעם תלוי בפלוגתא דר"י ור"ש, וקיי"ל כרבי יהודה דלא דריש טעמא דקרא ואין לפטור.

טעמא דקרא במצות אכילה בערב יוה"כ

ועי' בשו"ת כתב סופר (סימן קיב) לגבי חיוב נשים במצות אכילת ערב יוה"כ, שכתב דלפי רש"י שטעם המצוה הוא שיהיה לו כח לצום אז גם נשים חייבות, אבל לפי"ז מי שיודע שלא יצום פטור, אבל כתב שאין להקל עפ"י הטעם, אבל היכא שאשה יודעת שלא תצום אז ממ"נ אינה חייבת לאכול, שאם נלך לפי הטעם אז פטורה משום שאינה צמה, ואם לא נלך לפי הטעם פטורה משום דהוי ליה מצות עשה שהז"ג. אבל עכ"פ רואים ממנו שלחומרא שפיר אזלינן בתר טעמא דקרא.

חיוב עקירה

והוסיף הבנין ציון דאפילו במקדש שאסור לנטוע מכ"מ מה שהיה נטוע כבר בעת שנתקדשו הר הבית והעזרות, או מה שעלה מאליו אחר שנתקדש, אין איסור לקיימו, שהרי לענין כלאים דאסרה התורה הזריעה והנטיעה צריך קרא שאסור ג"כ לקיים כלאים כמבואר במכות (דף כ"א) ובירושלמי דכלאים הביאו הר"ש שם, א"כ גבי מקדש דליכא קרא רק שלא לנטוע מהיכי תיתי שיהיה אסור ג"כ לקיים. ולפ"ז בנדון דידיה גם לו יהיה דומה ביה"כ למה שאסרה התורה גבי מקדש אין כאן איסור לקיים אילן זה שכבר נטוע ועומד קודם שנעשה מקומו חצר ביהכ"נ.

מסקנת הבנין ציון שאסור לקצצו, ואפילו ע"י עכו"ם, דקיי"ל ע"פ הגמרא דהשוכר את הפועלים (צ, א) שיש איסור שבות באמירה לנכרי גם בשאר איסורים, ובפרט בענין כזה שיש סכנתא בהדי איסורא.

[ב]

בל תשחית בקציצת אילן בחצר ביהכ"נ

לצורך מצוה

מה שנוקט הבנין ציון כדבר פשוט שאם היה איסור בנטיעת אילנות בחצר ביהכ"נ, היה ג"כ מותר לעוקרו אע"פ דהוי עץ פרי משום דהוי צורך מצוה, כן דעת רוב הפוסקים אלא שנחלקו ביסוד ההיתר.

דחייה או שאין כאן השחתה

דיעוין בשו"ת הר צבי (אורח חיים ב סימן קא) שמביא מהשלטי הגבורים (ע"ז פ"א) שכתב המשחית לצורך מצוה אין בו משום בל תשחית, שנדחה איסור זה מפני המצוה, ומוכיח כדבריו מהא דצוו חכמים לקרוע על המת. ובתוס' ב"מ (דף לב ע"ב ד"ה מדברי) מבואר שאיסור בל תשחית נדחה מפני כבוד מלך ונשיא. אבל כתב בהר צבי שמשם אין להוכיח לגבי הנידון שנשאל עליו, דהיינו קציצת אילן לצורך עשיית סוכה, דשמ ההיתר הוא מתורת דחייה, דעשה דוחה ל"ת, אבל בנ"ד לא שייך לומר כן דהוי שלא בעידנא.

אבל בשאר פוסקים מבואר שלא צריך להגיע ל"דחייה" אלא שלא מקרי השחתה אם הוא לצורך מצוה.

היעב"ץ (שו"ת שאילת יעבץ חלק א סימן עו) נשאל אודות בית הכנסת שהיה קטן מדי וא"א להגדילה רק מצד מזרח, ובאותו צד היה גפן נטוע וצריך לקוץ אם יתגדל הבהכ"נ, ומיירי שהבהכ"נ היה מושכרת מגוי על ט' שנים, והערל התיר להם לקוץ אילנו.

היעב"ץ השיב דמילתא דפשיטא היא יותר מביעתא בכותחא דשרי, כי לא נאסר קציצת אילן מאכל רק בדרך השחתה. וכבר אמרו אם היה מעולה בדמים מותר או אם מזיק לאילנות אחרים החשובים ממנו, כדאי' בבבא קמא (צא, ב) הרי בפירוש שאיסור זה הותר מכללו אפי' להדיוט, כל שאינו דרך השחתה, וק"ו מעתה לגבוה ולדבר מצוה.

ועי' בספר פנים יפות (דברים פרק כ, יט) שג"כ רצה לומר שאין איסור במקום מצוה ומוכיח כדבריו מפסוק בנחמיה (ח, טו) ויביאו עלי זית וגו' ועלי עץ עבות, ואחז"ל (סוכה לז א) עלי זית לסוכה והיינו ענפים, וכן הוכיח מר"פ כיצד צולין (פסחים עד, א) שצלאו הפסח בשפוד של רמון, ודוחק לומר שכל זה מיירי באילנות זקנים שאין עושין פירות. (לגבי ראייתו שהשתמשו בעלי זית לסוכה, עי' לקמן שיש פוסקים שמתירים לקצוץ ענפים, ואינו אסור אלא אם עוקר כל האילן, ולדבריהם אין ראייה שמותר לצורך מצוה.)

כרובים בבית המקדש הנעשים מעצי זיתים

ועי"ש (ביעב"ץ) שלפי"ז תמה על מפרשי הנביאים במלכים (א, ו) בבנין הבית שעשה שלמה, שני כרובים מעצי שמן ודלתות עצי שמן, שנדחקו בו הרד"ק והרלב"ג, לפי מה דמשמע מת"י שהוא עץ הזית, שעשאן מן האילנות הזקנים שלא היו טוענין פירות, או חירם מלך צור שלחם לשלמה. אבל אליבא דאמת א"צ לכל זה הטורח, שלצורך מצוה אין איסור "בל תשחית", ובודאי שנעלמו גם מהם דברי רז"ל בזה. וכתב שהטעה לרד"ק מ"ש רז"ל בתמיד (כט, א) שהיו בוררין עצי תאנה למערכה מאותן שאינן עושין פירות, וכסבור היה שמפני שיש איסור השחתה בכך גם במקום מצוה לפיכך אמרו כן, ולא היא אלא משום ישוב א"י נגעו בה, ואינו ענין לאיסור השחתה שבכתוב. אדרבה משם ראיה שלא נמנעו מאילני מאכל משום איסור השחתה דא"כ מאי איריא משום ישוב א"י, בלא"ה נמי אסור ועובר בלאו.

חמירא סכנתא מאיסורא

ועי"ש שאע"פ שמותר מעיקר הדין אין זה מדת חסידות, כדמבורר בגמ' (בבא קמא שם) א"ר חנינא לא שכיב שיבחת ברי אלא דקץ תאינתא בלא זמנה. וע"כ שלא עבר על לאו מפורש, אלא שאפילו היכא שמותר מעיקר הדין כגון שיותר שוה לקוצצו, אינו ראוי לצדיק לקוצצו, והקב"ה מקפיד על צדיקים כחוט השערה. אי נמי לכ"ע נמי איכא סכנתא, אף על גב דשרי מדינא כה"ג דלית ביה משום איסור דהשחתה, ודקאמר רבינא אם היה מעולה בדמים מותר, משום איסור קאמר, ואפ"ה אית ביה משום סכנתא. ולכן מסיק דלרווחא דמילתא שיקצצו הגפן ע"י גוי.

ויש להביא סמך לדבריו מדברי רבי יהודה החסיד בצוואתו (אות מה) שכתב אילן העושה פירות אין לקצץ אותו. וכבר תמהו המפרשים מה בה לאשמעינו הרי מקרא מלא דיבר הכתוב. ולפי היעב"ץ ניחא שבא לומר שאפילו היכא שמותר, כגון שקציצתו שוה לו יותר מקיומו, אין זה מדת חסידות וראוי להימנע, אי נמי שאע"פ שמותר יש בו משום סכנה.

גם הדברי חיים (יורה דעה חלק ב סימן נז) מתיר לצורך מצוה, עי"ש נשאל האם מותר לעקור אילן כדי לעשות מקוה "הטוב בעיניהם על פי דת תורה הקדושה". הדברי חיים ענה להם שבנידון דידן דהווי צורך רבים ניכר בוודאי לא שייך שום איסור ולא סכנה.

אבל עי' בספר שמירת הגוף והנפש (פרק רנ) שמביא דברי המשנה למלך (הלכות איסורי מזבח פרק ז) בשם הבאר שבע "דלצורך מצוה גדולה כי הכא מותר", משמע שהיכא שאינה "מצוה גדולה" אסור. ושם מיירי על ההיא דמסכת תמיד (שהביא היעב"ץ) שרק משוב יישוב א"י הביאו למערכה מעצים שאינם נותנים פרי, ולא משום בל תשחית.

בנין המשכן בעצי שטים

עוד הביא שם מהמהרש"ם (בשו"ת מהרש"ם מפתחות לחלק א יו"ד סימן כא) שמק' מהא דמצינו במדרש (שמות רבה פרשת תרומה פרשה לה, ובתנחומא פרשת ויקהל ט) וז"ל ד"א

ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים, למה עצי שטים למד הקדוש ברוך הוא דרך ארץ לדורות שאם יבקש אדם לבנות ביתו מאילן עושה פירות אומר לו ומה מלך מלכי המלכים שהכל שלו כשאמר לעשות משכן אמר לא תביא אלא מאילן שאינו עושה פירות אתם עאכ"ו. משמע שאפילו לצורך מצוה אסור, ודחה שאולי שם היה אפשר בענין אחר בעצי שטים, אבל אם א"א בע"א מותר לצורך מצוה.

ויש להעיר על לשון המדרש שהקב"ה למד "דרך ארץ" לדורות, למה זה רק דרך ארץ הרי איסור גמור יש כאן. וראיתי בספר שמירת הגוף והנפש (פרק רנ, א) בשם ספר שבעים תמרים (סי' נב) שהביא ראייה שאפילו היכא שאין איסור ישנו משום סכנה. אבל יש להעיר על דבריו דא"כ למה נקט לשון דרך ארץ הרי יש כאן סכנה, ויותר נראה לומר שמכאן ראייה למ"ש היעב"ץ בתירוצו הראשון שאע"פ שאיסור אין כאן מדת חסידות יש כאן, וזה כוונת המדרש ב"דרך ארץ".

ולפי"ז מיושב קושיית המהרש"ם הרי במקום מצוה אין איסור, אלא שאע"פ שאין איסור יש כאן משום מדת חסידות.

[דרך אגב המהרש"ם מביא דבר מאוד מעניין בשם פרקי דרבי אליעזר (פרק לג), שששה קולן יוצא מסוף העולם ועד סופו ואין הקול נשמע, **בשעה שכורתין את האילן שהוא עושה פרי הקול יוצא מסוף העולם ועד סופו ואין הקול נשמע.**]

קציצת ענפים

יש להסתפק האם האיסור לקצוץ אילן שייך גם אם אינו קוצץ כל האילן אלא קוצץ ענפים, ועי' בזה בשו"ת הר צבי (אורח חיים ב סימן קא) שנחלקו בזה הבאר שבע ומשל"מ, שהבאר שבע (מסכת תמיד) הק' למאן דלית ליה ישוב א"י הא דקתני שהיו רגילין במורביות של תאנה (למערכה), היינו אפילו בתאנה דעבידי פירי, ואמאי לא יהא אסור משום בל תשחית את עצה, ותי' דלצורך מצוה גדולה כי הכא מותר. והמשל"מ כתב שם ולא הבנתי קושיא זאת דמאי דאסור משום בל תשחית אינו אלא לקצץ האילן עצמו משרשו, אבל לקצץ ענפים וחריות לא ידעתי היכי רמיזא איסור זה, והכא לא היו כורתים כי אם הענפים והשרשים השאיר בארץ. הרי לן שנחלקו בשאלה הנ"ל הבאר שבע ומל"מ.

ולפי"ז יש להסתפק האם מותר לקצוץ ענפים מעץ פרי כדי לקיים המנהג לעטר הבית כנסת בחג השבועות בענפים. וראיתי בספר בשבילי הפרשה (בפרשתינו) בשם ספר מקדש ישראל, שאפילו לפי השיטות הסוברות שאין איסור במקום מצוה, אין זה אלא במקום מצוה גמורה ולא מנהג בעלמא, ואילו מצד שאינו קוצץ אלא ענפים יש לחוש להשיטות שגם בקציצת ענפים יש איסור.